

La llengua catalana a la justícia

Desembre de 2012

Índex

Bloc I. La situació del català a l'Administració de justícia i al món jurídic

1. Situació jurídica del català a l'àmbit judicial

1.1. Normativa

- 1.1.1. Els usos lingüístics
- 1.1.2. La capacitat lingüística

1.2. Aspectes tractats per la jurisprudència

- 1.2.1. La distribució competencial
- 1.2.2. Ús lingüístic general
- 1.2.3. Drets lingüístics a la justícia
- 1.2.4. L'obligació de traduir les actuacions que hagin de tenir efecte fora de la jurisdicció dels òrgans judicials situats a la comunitat autònoma
- 1.2.5. La capacitat lingüística del personal

2. Aspectes del món judicial i jurídic que fan difícil l'ús del català

- 2.1 Normativa i jurisprudència en castellà
- 2.2 Material de suport a la tasca professional
- 2.3 Funcionariat no autòcton
- 2.4 Estructura judicial
- 2.5 Règim jurídic de la llengua a l'àmbit judicial
- 2.6 La diglòssia dels operadors jurídics

3. Dades sobre l'ús del català

- 3.1 Dades d'ús del català a l'Administració de justícia globals a Catalunya
- 3.2. Dades d'ús del català desglossades per partit judicial corresponents a 2011
- 3.3 Ús del català en els jutjats per jurisdiccions a Catalunya
- 3.4 Dades de la llengua en què es presenta el document que inicia el procediment (demanda, denúncia, querella o recurs)

Bloc II. El tractament de la llengua en països plurilingües

1. L'Administració de justícia en països plurilingües

2. Els factors que cal tenir en compte en l'ús de la llengua a l'àmbit judicial

- 2.1. Determinació de la llengua del procediment
- 2.2. Drets lingüístics dels ciutadans a l'Administració de Justícia
- 2.3. Competència lingüística dels professionals de l'àmbit jurídic

3. Alguns exemples: Suïssa, Finlàndia, Bèlgica i Canadà

Bloc I. La situació del català a l'Administració de justícia i al món jurídic

1. Situació jurídica del català a l'àmbit judicial

1.1. Normativa

1.1.1. Els usos lingüístics

Els usos lingüístics a l'Administració de justícia estan regulats a diversos textos normatius, tant estatals com autonòmics. La Constitució atribueix a l'Estat competència exclusiva en Administració de justícia (article 149.1.5) i en legislació processal (art. 149.6). Els estatut d'autonomia han fet referències tant a la incidència a l'Administració de justícia com a determinats aspectes lingüístics d'aquesta. En aquest sentit, l'Estatut de Catalunya, reformat el 2006, té un ampli ventall de previsions sobre la llengua a l'Administració de justícia, bàsicament en relació amb els drets dels ciutadans davant d'aquest poder (art. 33) i pel que fa al perfil lingüístic del personal que el serveix (art. 102).

Sobre la base de les competències atribuïdes per aquests dos textos, s'ha originat una legislació diversa que incideix en la matèria. Per una banda, la Llei orgànica 6/1985, d'1 de juliol, del poder judicial, estableix els criteris bàsics que s'han seguit sobre l'ús de la llengua a les actuacions judicials. Els eixos que ha establert són: una posició preferent del castellà, un ús potestatiu de la llengua oficial pròpia tant per al personal judicial com per als justiciables i l'obligació de traduir les actuacions al castellà quan qualsevol intervingent no entengui la llengua pròpia o quan hagi de tenir efectes fora de la comunitat autònoma. La resta de legislació de l'Estat estableix pràcticament el mateix (Llei d'enjudiciament civil) o algun aspecte complementari (per exemple, dret a l'assistència d'interpret a la Llei d'enjudiciament criminal).

Per altra banda, la legislació autonòmica ha concretat algun dels aspectes lingüístics del poder judicial, sobretot en referència als drets lingüístics dels ciutadans. En el cas de Catalunya, l'Estatut conté una àmplia regulació que institueix el dret dels ciutadans a utilitzar la llengua oficial volguda i a obtenir-ne tota la documentació oficial, sense patir indefensió ni dilacions indegudes (article 33.2). Aquests drets estan vinculats amb la necessària acreditació de coneixements lingüístics de català (article 33.3 i 102). Finalment, s'estableix un dret lingüístic dels ciutadans davant dels òrgans jurisdiccionals centrals (article 33.5).

Per completar el quadre legislatiu, la Carta europea de llengües regionals o minoritàries que forma part de l'ordenament jurídic intern, modula la resta de normativa esmentada. En primer lloc, preveu uns drets a fer servir la llengua, cosa que ja establia la legislació interna; en segon lloc, estableix que els òrgans jurisdiccionals, a petició d'una de les parts, menin el procediment en llengua catalana, com també, en cas dels procediments penals, cal expedir

en català «els actes vinculats a un procediment judicial, recurrent si cal a intèrprets i a traduccions que no impliquin costos addicionals per als interessats», previsió en la línia de l'Estatut català, i en tercer lloc, l'Estat espanyol es compromet a «no rebutjar la validesa dels documents jurídics elaborats dins de l'àmbit de l'Estat pel sol fet que siguin redactats en una llengua regional o minoritària», innovació ben important en la mesura que pot atorgar validesa i efectes jurídics tant als documents presentats en el territori on el català és oficial com més enllà d'aquest, també en la línia del text estatutari català.

1.1.2. La capacitat lingüística

Pel que fa a la capacitat lingüística del personal judicial, l'Estatut d'autonomia conté unes previsions que introdueixen moltes possibilitats amb vista a assolir un nivell de competència lingüística adequat entre el personal judicial. L'article 33.3 estableix que per "garantir el dret d'opció lingüística, els jutges i els magistrats, els fiscals, els notaris, els registradors de la propietat i mercantils, els encarregats del Registre Civil i el personal al servei de l'Administració de justícia, per a prestar llurs serveis a Catalunya, han d'acreditar, en la forma que estableixen les lleis, que tenen un nivell de coneixement adequat i suficient de les llengües oficials, que els fa aptes per a complir les funcions pròpies de llur càrrec o de llur lloc de treball". I l'article 102, per la seva banda, conté els mandats següents:

"1. Els magistrats, els jutges i els fiscals que ocupin una plaça a Catalunya han d'acreditar un coneixement adequat i suficient del català per a fer efectius els drets lingüístics dels ciutadans en la forma i en l'abast que determina la llei.

(...)

3. En tot cas, el coneixement suficient de la llengua i del dret propis ha d'ésser valorat d'una manera específica i singular per a obtenir una plaça en els concursos de trasllat corresponents.

4. El personal al servei de l'Administració de justícia i de la Fiscalia a Catalunya ha d'acreditar un coneixement adequat i suficient de les dues llengües oficials que el fa apte per a complir les funcions pròpies del seu càrrec o lloc de treball."

Sembla que la previsió estatutària apunta a la necessitat d'acreditar un nivell suficient, sense entrar en el procés concret. No ha estat aquest, però, el desenvolupament d'aquestes previsions. En general, la Llei orgànica del poder judicial preveu que el coneixement de les llengües pròpies constitueixen un mèrit en la provisió de les places judicials (en tots els cossos i en les diferents situacions administratives), i no un requisit per accedir al cos. Resumidament, la meritació és la següent.

Jutges i magistrats

Els jutges i magistrats, com també els alumnes de l'Escola Judicial, han d'instar el reconeixement del mèrit per coneixement de català davant del Consell General del Poder Judicial. La regulació bàsica és a l'article 341.2 de l'LOPJ i al Reglament 2/2011, de la carrera judicial (aprovat per Acord del

CGPJ de 28 d'abril de 2011). La valoració obtinguda dependrà de les diferents situacions en què es trobin (ingrés en primera destinació, concurs de trasllat, comissió de servei, promoció, concurs per a càrrecs singulars, adscripció territorial, règim de provisió temporal).

En els concursos per proveir places vacants, el coneixement de català es valora d'acord amb la categoria del sol·licitant (jutge, 1 any; magistrat que serveix un òrgan unipersonal, 2 anys, i magistrat que serveix un òrgan col·legiat, 3 anys)

Fiscals

D'acord amb l'article 36.6 de la Llei 50/1981, de 30 de desembre, per la qual es regula l'estatut orgànic del Ministeri Fiscal, "per a la provisió de places a les fiscalies amb seu en comunitats autònomes amb idioma cooficial és mèrit determinant l'acreditació, d'acord amb els criteris que s'estableixin per reglament, del coneixement de l'idioma esmentat".

Quant als fiscals substituïts, l'article 5.2.g del Reial Decret 326/2002, de 5 d'abril, sobre règim de nomenament dels membres substituïts del Ministeri Fiscal estableix la valoració de la llengua pròpia entre els mèrits per seleccionar aquest personal (nivell bàsic, 0,33 punts; nivell mitjà, 0,66 punts, i nivell superior, 1 punt)

Secretaris judicials

Els articles 109 i 136 del Reial decret 1608/2005, de 30 de desembre, pel qual s'aprova el Reglament orgànic del cos de secretaris judicials que el coneixement lingüístic és un mèrit. Els secretaris han d'instar el reconeixement del mèrit per coneixement de català davant del Ministeri de Justícia. En els concursos per proveir places l'atribució del mèrit segueix l'escala següent: nivell B, 1 any; nivell C, 2 anys, i nivell D, 3 anys. En els substituïts aquest coneixement també s'ha de valorar.

Cos de metges forenses, gestió processal i administrativa, tramitació processal i administrativa i auxili judicial

En aquests cossos hi ha previstes diferents situacions.

Per a l'ingrés i promoció interna, un cop l'aspirant ha sortit a la llista d'aprovats per al cos corresponent, la valoració en punts del coneixement de llengua catalana és: 6 punts pel certificat de nivell B o equivalent; 12 punts pel nivell C o equivalent, i 18 punts pel nivell D o equivalent (article 483.2 de l'LOPJ i article 8.2 i 37.2.e del Reial decret 1451/2005, de 7 de desembre, pel qual s'aprova el Reglament d'ingrés, provisió de llocs de treball i promoció professional del personal funcionari al servei de l'Administració de justícia)

En els concursos per a llocs genèrics, el nivell B compta 4 punts; el C, 8, i el D, 12 (article 44.4 i 48.1..b del Reial decret 1451/2005, de 7 de desembre,

pel qual s'aprova el Reglament d'ingrés, provisió de llocs de treball i promoció professional del personal funcionari al servei de l'Administració de justícia).

En els concursos específics per a llocs singularitzats, s'aplica en mateix barem anterior, però "en les convocatòries per cobrir determinats llocs de treball singularitzats de les comunitats autònomes la llengua pròpia de les quals tingui caràcter oficial, aquesta es pot considerar un requisit exigible per a l'accés a aquests, quan de la naturalesa de les funcions que s'han de dur a terme derivi l'exigència esmentada i així s'estableixi en les relacions de llocs de treball" (article 530 de l'LOPJ i article 49.3 i 5 del Reial decret 1451/2005, de 7 de desembre, pel qual s'aprova el Reglament d'ingrés, provisió de llocs de treball i promoció professional del personal funcionari al servei de l'Administració de justícia).

Finalment, en la borsa d'interins d'aquest personal el català també hi és valorat com a mèrit: el nivell B atorga 1 punt; el C, 1,5 punts, i el D o J, 2 punts (article 489 de l'LOPJ; art. 6.4.b de Ordre JUS/250/2009, de 13 de maig, per la qual es regula la selecció, la formació i el nomenament del personal interí dels cossos de funcionaris al servei de l'Administració de justícia a Catalunya; Resolució JUS/1860/2009, de 29 de juny, de convocatòria del procés selectiu per a la constitució de les borses de personal interí d'aquests cossos)

En resum, el legislador estatal ha optat essencialment per considerar el coneixement lingüístic com a mèrit en la provisió de places judicials dins del territori de la comunitat, tant pel que fa jutges i magistrats com amb relació a la resta de personal. Fins i tot així, però la valoració ha estat objecte d'una gran controvèrsia en seu judicial fins al punt que, fins arribar al sistema actual, tots els reglaments que desenvolupaven les previsions de la LOPJ han estat impugnats i enjudiciats pels tribunals.

1.2. Aspectes tractats per la jurisprudència

1.2.1. La distribució competencial

El Tribunal Constitucional ha reconegut que les comunitats autònomes amb llengua pròpia poden incidir en la definició de l'estatut jurídicolingüístic bàsic de l'àmbit judicial, però la seva posada en pràctica i el perfil lingüístic del seu personal correspon a l'Estat com a titular de la competència en Administració de justícia i dret processal (STC 82 i 84/1986, 56/1990, 253/2005 o 270/2006). El Tribunal diu que "tant l'Estat com les comunitats autònomes poden incidir en la regulació sobre la matèria d'acord amb el repartiment general de competències; ens trobem, doncs, davant d'una competència concurrent [...] ha de ser l'Estat el que reguli l'ús de les llengües dins de l'Administració de justícia, sens perjudici que les comunitats autònomes puguin regular l'abast inherent al concepte de cooficialitat, tal com estableix l'article 3.2 de la Constitució i els articles corresponents dels estatuts d'autonomia" (STC 56/1990)

Aquesta doctrina ha significat que la comunitat només ha pogut establir determinats efectes que en certa mesura ja es desprenen de l'oficialitat (dret d'usar la llengua, validesa de les actuacions fetes en llengua pròpia, determinants drets a ser correspost en la llengua pròpia), mentre que l'Estat s'ha ocupat pròpiament de la part substantiva del règim d'usos lingüístics. Així la STC 84/1986, amb relació amb el gallec, diu que el dret a ser atès en l'idioma oficial que s'esculli s'ha d'entendre que se satisfarà de manera progressiva i en la mesura que ho permetin les possibilitats de l'Administració de justícia, amb la qual cosa la fixació del criteri d'ús queda a mans de l'Estat com a titular de la competència i de la mateixa justícia. Encara que en algunes resolucions s'ha volgut mostrar una doctrina més progressiva, aquesta manca de competència es torna a evidenciar en sentències com la 105/2000 i en la 253/2005 i la 270/2006. En aquesta darrera, el Tribunal considera inconstitucional la previsió del Decret del Govern basc 117/2001, de 26 de juny, de mesures per a la normalització lingüística de l'Administració de Justícia a la Comunitat Autònoma del País Basc segons la qual els jutges, fiscals i secretaris judicials poden entrar dins de la formació d'eusquera, amb el conveni previ amb el Consell General del Poder Judicial o el Ministeri de Justícia. La STC 31/2010, sobre l'Estatut català, tot i que no descarta la competència autonòmica en la determinació de l'Estatut lingüístic del personal judicial, la perfila amb un caràcter molt genèric i amb la concreció necessària per part de l'Estat, especialment per a jutges i magistrats: "requereix la intervenció, inexcusable i excoent, del legislador estatal. En particular, i pel que fa a jutges i magistrats, del legislador orgànic del poder judicial".

La manca de competències de les comunitats autònomes en Administració de justícia i la poca profunditat donada a la competència en matèria de llengua ha fet que la regulació substancial del perfil lingüístic del personal judicial i dels usos en aquesta Administració quedessin reservats pràcticament de manera íntegra a les institucions de l'Estat.

1.2.2. Ús lingüístic general

La jurisprudència ha posat èmfasi en el caràcter general del castellà dins de l'àmbit judicial i amb el caràcter potestatiu de les altres llengües oficials. L'article 231.1 de la Llei orgànica del poder judicial preveu que «en totes les actuacions judicials, els jutges, magistrats, fiscals, secretaris i la resta de funcionaris de jutjats i tribunals han d'usar el castellà, llengua oficial de l'Estat». El punt 2 del mateix article atribueix a l'ús de la llengua pròpia de la comunitat un caràcter potestatiu, i encara limitat, tal com es veurà. La STS 56/1990 avala aquesta normativa argumentant que «el caràcter de llengua oficial de caràcter general del castellà i l'obligació de tots els espanyols de conèixer-lo (...) fa que aquesta sigui la llengua generalment usada en l'Administració de justícia». Es pot constatar fàcilment que l'orientació que marca la norma estatal i la doctrina que la interpreta tenen un sentit ben diferent a la normativa autonòmica. En certa manera, del fet que el castellà sigui la llengua oficial de l'Estat s'extreu que és la pròpia de l'àmbit judicial.

Aquesta "generalitat" del castellà, en contraposició a la mera "potestativitat" de les altres llengües oficials s'ha projectat sobre els altres aspectes de l'Administració de justícia: exigint sempre la traducció de totes les actuacions que surten fora del territori on la llengua és oficial, consagrant el monolingüisme de les institucions centrals, acceptant la traducció com a mitjà ordinari de comprensió de la llengua oficial pròpia per part de l'òrgan judicial o rebaixant el mèrit preferent que estableix la legislació com a benefici per cobrir una plaça judicial a simple mèrit. La interpretació restrictiva de la legislació autonòmica, com també a la Carta europea de llengües regionals o minoritàries, ha estat clara.

La primacia del castellà queda reforçada per la facultat de tria lingüística del personal judicial. Així, d'acord amb la reforma introduïda per la Llei orgànica 16/1994, de 8 de novembre, de l'article 231.4 de la LOPJ, es va suprimir l'incís que permetia al jutge o tribunal fer traduir les actuacions judicials o els documents presentats en la llengua pròpia de la comunitat. Malgrat que semblava que aquesta reforma implicava una certa obligació de coneixement per part del jutge, la STC 105/2000 nega aquesta perspectiva i ratifica la facultat del jutge d'ordenar traduir qualsevol document que no entengui, tot i ser redactat en la llengua oficial pròpia. En el mateix sentit, la ITC 106/2005, de 19 d'abril, que no veu troba cap contradicció entre la Carta europea de llengües regionals o minoritàries i l'article 231 de la Llei orgànica del poder judicial pel fet que el jutge no hagi de tenir cap coneixement de la llengua oficial pròpia i que s'hagi de recórrer a la traducció i interpretació.

1.2.3. Drets lingüístics a la justícia

Pel que fa als drets lingüístics a la justícia, per regla general la legislació reconeix el dret del ciutadà a triar la llengua que fa servir davant de jutges i tribunals (art. 231.3 LOPJ; art. 33.2 EAC). Aquesta tria conté un element actiu (llengua en què el ciutadà s'expressa) i un de passiu (llengua en què el ciutadà rep les comunicacions de l'Administració).

Pel que fa al vessant actiu del dret (triar la llengua en què s'expressa), la jurisprudència el recull, però amb modulacions. Primer, el dret queda limitat en el sentit que no existeix el dret que les manifestacions fetes siguin recollides en la llengua en què es fan. És el cas de les declaracions de testimonis o justiciables fetes en l'idioma propi i recollides en l'acta en castellà (ITC 88/1999; o també, en un àmbit diferent, la STC 87/1997; de tota manera, aquesta doctrina hauria de ser revisada d'acord amb la normativa i jurisprudència posterior). Segon, les al·legacions, orals o escrites, en llengua pròpia només es poden fer davant dels òrgans judicials radicats a la comunitat autònoma, no davant dels òrgans centrals (STC 30/1986, de 20 de febrer; davant del TC, STC 52/1999, de 12 d'abril). En cas que es tracti de les manifestacions dels acusats, però, el tribunal ha d'habilitar un intèrpret, bàsicament perquè es tracta d'una mesura necessària per protegir el dret de defensa (S de l'Audiència Nacional de 24 d'abril de 2008). Tercer, dins de l'article 24 CE, relatiu a la tutela judicial efectiva, no s'inclou el dret a prestar declaració davant d'un òrgan judicial de la comunitat autònoma sense

intèrpret, és a dir, el ciutadà o l'advocat no gaudeixen del dret a ser entesos directament pels jutges o funcionaris en la llengua pròpia oficial de la comunitat (STC 2/1987, de 21 de gener- gravació magnetofònica de la gravació per ser traduïda posteriorment-, i Provisió del TC d'1 d'octubre de 1997 -interpretació simultània); la ITC 166/2005 ratifica aquesta doctrina.

Pel que fa al dret a ser atès en la llengua que hom esculli, la legislació l'ha anat introduint progressivament (art. 13.2 LPL; art. 9 Carta europea o art. 33.2 EAC). Tot i que no hi ha una jurisprudència consistent sobre aquesta qüestió, les darreres resolucions acullen aquest dret a ser correspost en la llengua de preferència (per exemple, STS de 12 de juny de 2009). Això no vol dir, però, que el jutge hagi de conèixer l'idioma propi de la comunitat autònoma (STC 105/2000, de 13 d'abril).

En concret, sobre el dret a obtenir les resolucions en castellà, la jurisprudència ha vinculat més d'una vegada el desconeixement de la llengua pròpia per part d'algun dels intervinents en el procés amb el dret a la defensa de l'article 24 de la Constitució. Així, segons la STS de 14 d'abril de 1997, si un ciutadà és defensat per un advocat que no coneix la llengua en què són redactats tots els documents (llengua pròpia, s'entén), aquest fet genera la vulneració de la tutela judicial efectiva, encara que l'advocat l'hagi escollit la mateixa persona defensada (en el mateix sentit, la ITS de 15 d'abril de 2004). La ITC 338/2004, de 13 de setembre, matisa aquesta línia en el sentit que la part que desconeix la llengua pròpia només té dret a la notificació en castellà sobre allò que la concerneix, i no que tot el procediment es faci en castellà. Per la seva banda, la STS de 29 de gener de 2009 rebutja la pretensió d'un lletrat que volia obtenir la documentació en castellà quan havia demostrat durant el judici que dominava perfectament el català.

1.2.4. L'obligació de traduir les actuacions que hagin de tenir efecte fora de la jurisdicció dels òrgans judicials situats a la comunitat autònoma

La Llei orgànica del poder judicial estableix la traducció d'ofici quan les actuacions judicials i els documents presentats hagin de tenir efecte fora de la jurisdicció dels òrgans judicials situats a la comunitat autònoma, llevat si es tracta de comunitats autònomes amb llengua oficial pròpia coincident (art. 231.4). Aquest mandat ha estat recordat a vegades per les sentències del Tribunal Suprem i del Constitucional (STS de 5 de juny de 1992, de 13 de febrer de 1994, de 29 de maig de 1995; o ITC 1103/1986, de 17 de desembre, 935/1987, d'1 de juliol, o STC 52/1999, de 12 d'abril, entre d'altres), en el sentit que és necessari que tots els documents que consten en el procés han de ser traduïts quan, generalment per recurs, hagin de tenir efecte fora de la comunitat. També és cert, però, que a vegades l'alt tribunal només constata que s'ha fet la traducció del català o que en l'expedient hi havia documentació en català que ha estat entesa (per ex. ITS de 13 de gener de 2009)

Però aquesta obligació vincula només la mateixa Administració de justícia i no, en canvi, el ciutadà, que pot presentar els seus documents en la llengua

pròpia. La ITS de 24 de novembre de 2009 (Sala Social) ja accepta un recurs en català que ha de ser resolt pel Tribunal Suprem. El Tribunal entén que la previsió de l'article 231.4 inclou també el dret del ciutadà a presentar la documentació en català que hagi de tenir efectes fora de les comunitats on és oficial. En canvi, la ITS de 18 de novembre de 2011 (Sala Penal) rebutja l'eficàcia dels documents presentats en català davant del Tribunal Suprem perquè és fora de l'àmbit territorial on el català és oficial. Així, doncs, tot i que l'article 33.5 de l'Estatut i la mateixa Carta europea propicien una interpretació favorable al dret d'usar el català en els òrgans jurisdiccionals centrals, la pràctica i les resolucions que hi ha hagut no aclareixen aquesta qüestió.

1.2.5. La capacitat lingüística del personal

La incidència de la interpretació judicial de la legislació ha tingut diversos sentits, recollits en les sentències bàsiques en aquesta matèria (STC 46/1990, de 29 de març, i STS de 29 d'abril i de 7 de novembre de 1995 i 16 de juny de 1998):

En la valoració del coneixement de la llengua com mèrit per part de la LOPJ i dels diferents reglaments que en desenvolupen les previsions, el Tribunal Constitucional (STC 56/1990, que ho argumenta sobre el fet que són "cossos nacionals") i el Tribunal Suprem han limitat l'al·legació del coneixement a la provisió concreta de places judicials, i l'ha rebutjada per a l'ingrés a un cos i per a la promoció interna.

El mèrit lingüístic no pot alterar de manera important el resultat final de la suma de mèrits; és a dir, el judici de raonabilitat i proporcionalitat del mèrit es fa respecte l'ordre que resulta de l'escalafó judicial i no respecte de la necessitat de coneixement lingüístic per ocupar una plaça. Per tant, els qualificatius que preveu la legislació per al mèrit ("preferent", "determinant", o "coneixement suficient") queden força desdibuixats i subordinats més a les "necessitats corporatives" que no a les necessitats de servei públic.

El deure de conèixer el català (o les altres llengües de les comunitats) no és un deure individualitzat, no es pot presumir ni exigir, sinó que l'obligació d'atendre en la llengua del ciutadà s'imputa a l'organització judicial en conjunt (STC 105/2000).

En definitiva, l'assoliment de la capacitat lingüística de l'Administració de justícia s'articula normativament a través de l'atribució del mèrit lingüístic, la potencialitat del qual, alhora, ha estat bastant limitat per la interpretació jurisdiccional.

2. Aspectes del món judicial i jurídic que fan difícil l'ús del català

Aquí exposem alguns dels elements que fan difícil la normalització de l'ús del català a l'àmbit judicial i, en molts casos, a l'àmbit jurídic en general. Indicar quines són les dificultats és també una manera d'apuntar les mesures necessàries per esmenar la situació.

2.1. Normativa i jurisprudència en castellà

La normativa i la producció dels òrgans judicials i administratius més importants són majoritàriament en castellà. Les excepcions a això, pel que fa a la seva incidència en l'àmbit judicial, són poc perceptibles. La producció normativa de la Generalitat o la l'edició del BOE en català (només per a normes amb rang de llei) no ha aconseguit activar la normalització de les actuacions judicials, com tampoc ho han fet les diverses edicions editorials de la legislació estatal. Totes les mesures tendents a fer arribar en català la legislació i la jurisprudència contribueixen a fer fàcil l'ús del català. D'aquí la rellevància de l'edició de normativa en català, la legislació en català en línia, especialment la normativa de l'Estat disponible a LexCat, la redacció en català de les sentències de la Sala Civil del TSJC, etc.

2.2. Material de suport a la tasca professional

El material de treball dels operadors jurídics (manuals, monografies, codis anotats, formularis, bases de dades, recursos en línia, etc.) són també majoritaris en castellà. L'obra jurídica elaborada en català continua sent molt minoritària i només en alguns àmbits té rellevància el material. En aquest sentit, és important la disponibilitat i el manteniment dels models de documents judicials en català (Temis2 i e-justiciat.cat), els formularis del Consell de Col·legis d'Advocats de Catalunya, la publicació de llibres i revistes de dret en català, etc.).

2.3. Funcionariat no autòcton

El personal que proveeix les places judicials a Catalunya és, en una part considerable, de procedència forana. Aquesta circumstància, que per ella mateixa no és determinant, dificulta l'arrelament del català en la pràctica jurídicjudicial. La presència de funcionariat no autòcton ofereix diferents aspectes que actuen de manera desfavorable a la llengua pròpia.

a) L'estructura estatal dels cossos de funcionaris dissenyada per la Llei orgànica del poder judicial ha permès l'arribada massiva de personal de l'Administració de justícia de fora de Catalunya, sense cap de coneixement de l'idioma. Això ha estat especialment greu en el cas dels nivells més alts (jutges, secretaris i fiscals). La territorialització de les oposicions dels cossos de gestió, tramitació i auxili judicial dels metges forenses, no han tingut prou impacte per canviar dinàmiques.

b) La mobilitat funcional constitueix la conseqüència de l'estructura esmentada. Molts funcionaris destinats a la comunitat autònoma se'n van al cap d'uns anys per apropar-se o anar a treballar a la seva comunitat. Això genera una provisionalitat excessiva del personal de les oficines judicials que impossibilita qualsevol intent seriós de normalització. No és estrany el cas del jutjat que, havent assolit un ús considerable del català, torna a emprar habitualment el castellà per algun canvi en el seu personal (especialment per canvis de jutge o magistrat o de secretari).

c) L'atribució de mèrits per coneixement de la llengua pròpia en l'adjudicació de plaça, promoció i concursos de trasllat tampoc no canvien substancialment el panorama, atès que no actuen com a condició prèvia, sinó només com a millora de la posició dels concursants. El sistema no garanteix que qui exerceixi a Catalunya sàpiga català en un nivell suficient.

Mesures favorables al català ho seran, doncs, la potenciació d'un funcionariat amb una formació rebuda a Catalunya, una estabilització de les plantilles i un nivell més fort o més eficaç d'exigència lingüística per treballar a l'àmbit territorial català.

2.4. Estructura judicial

A diferència de l'organització administrativa, que funciona seguint el principi de jerarquia, el poder judicial s'estructura sobre la base de la independència judicial i de la possibilitat d'esmenar la decisió d'un òrgan judicial mitjançant un recurs davant d'un òrgan superior. Això, pel que fa a la normalització, ha implicat:

a) La dificultat d'aplicar uns criteris d'ús lingüístic per a l'àmbit judicial, atès que cada òrgan funciona de manera independent, també en l'ús lingüístic. Les pautes seguides sempre han estat només les poques que determina la llei (interpretada alhora per cada jutjat), la qual atorga al jutge o funcionari un paper cabdal en la determinació de la llengua del procediment. És freqüent que un jutjat funcioni exclusivament en castellà atenent només a la voluntat del personal que hi treballa i no del ciutadà que s'hi adreça. Partint d'aquesta dinàmica, la normalització s'ha d'ajustar i reajustar constantment als vaivens de les provisions de les places judicials.

En aquest sentit, són útils els acords de la Sala de Govern del TSJC que han incidit en el reconeixement dels drets lingüístics i que han recordat l'obligació que tenen els òrgans judicials de respectar-los. Així mateix, l'elaboració d'un manual de bones pràctiques va també en la línia d'establir criteris d'ús subscrits pels diferents operadors jurídics que recullin els drets lingüístics i afavoreixen el català.

b) Totes les actuacions (judicials o de les parts) fetes en un procés poden arribar en molts casos, per via de recurs, davant d'òrgans centrals de l'Estat (bàsicament el Tribunal Suprem, però també l'Audiència Nacional i el Tribunal Constitucional), cosa que suposa que totes les actuacions s'han de traduir al

castellà en la mateixa comunitat autònoma (article 231.4 LOPJ). Objectivament aquesta circumstància implica un inconvenient més dins de la tramitació del procés. D'aquí la importància del bon funcionament dels sistemes de traducció, de manera que tant el ciutadà o qui el representa com els mateixos òrgans judicials no percebin l'ús del català com a font de problemes en el moment que la documentació hagi de tenir efectes fora del territori català.

2.5. Règim jurídic de la llengua a l'àmbit judicial

La normativa que regula l'ús de les llengües oficials a l'àmbit judicial és ben diversa i les resolucions que han recaigut arran de la seva aplicació han estat nombroses. Tot aquest cabal és tractat a l'epígraf següent. En aquest punt, però, només cal deixar constància que la regulació actual, tal com s'ha interpretat, dona una forta prioritat al castellà sobre el català: el personal judicial no ha de conèixer el català i pot utilitzar la llengua que vulgui, amb la qual cosa els drets reconeguts a la ciutadania queden en situació d'"excepcionalitat", o si s'utilitza el català es poden produir situacions freqüents de traducció o interpretació, tant perquè un funcionari no entengui el català com per als efectes fora de Catalunya. No necessitat de coneixement i reducció de l'espai d'ús condueixen, a la pràctica, a una marginalització del català en aquest àmbit.

Les iniciatives de canvi normatiu encaminades a enfortir el coneixement per part del personal judicial (formació obligatòria, establiment del requisit, oposicions en català, etc.) i a fer normal l'ús del català en els diferents moments d'un procés judicial (obligació d'ús per part del funcionari, evitar el recurs sistemàtic a la traducció, usos reconeguts a les institucions jurisdiccionals centrals), conferirien al català un estatut com a mínim paritari amb el castellà. En definitiva, es tractaria d'aprofundir en la línia que pel que fa a la llengua ja obre l'Estatut català.

2.6. La *diglòssia* dels operadors jurídics

S'ha dit moltes vegades que els professionals del dret mantenen una inèrcia diglòssica: per a tot el que és l'ús jurídic del llenguatge s'utilitza el castellà, mentre que en usos informals el català té la mateixa presència social que en la resta de contextos. Certament l'exclusivitat del castellà en aquest àmbit durant segles ha marcat la conducta de tots els operadors jurídics. Ara bé, en la situació actual no es pot negligir que, com s'ha vist en els punts anteriors, es mantenen actives les causes que marquen la primacia del castellà sobre el català. Per tant, la diglòssia no respon tant a una inèrcia sinó a uns motius encara plenament vigents. Determinats fets que han recollit els mitjans, com el requeriment a les parts perquè aportin la traducció al castellà dels documents que presenten, la falta d'efectes dels documents en català ens institucions centrals, etc., per bé que alguns són de dubtosa legalitat, constitueixen un recordatori constant de la preeminència del castellà. La diglòssia, doncs, té poc d'inèrcia i molt de raons que encara persisteixen.

Per això es fa imprescindible generar contextos en què el català passi a ser una necessitat clara i no una actitud voluntarista. En aquest sentit també les bones pràctiques assumides per tots els agents que actuen en aquest àmbit constitueixen unes referències que afavoreixen la generació d'una dinàmica positiva d'ús i, al capdavall, una satisfacció real dels drets.

3. Dades sobre l'ús del català

3.1. Dades d'ús del català a l'Administració de justícia globals a Catalunya

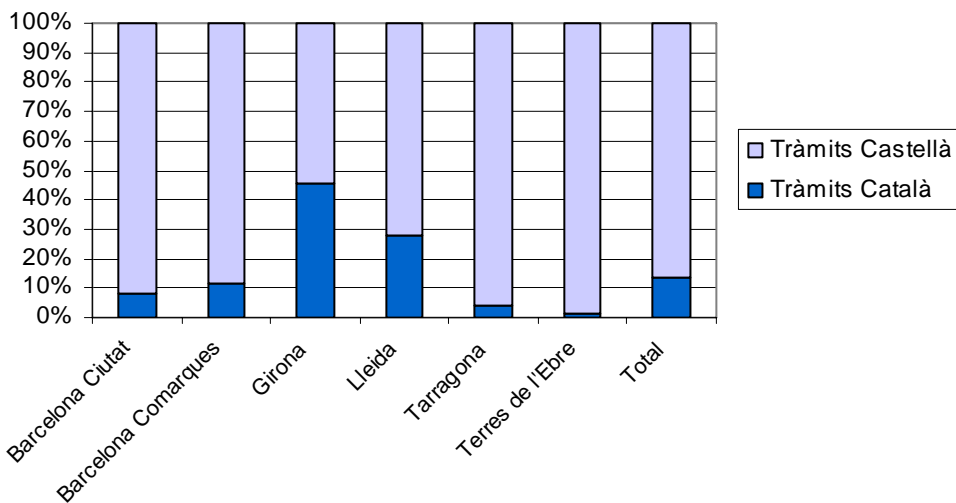
Total documents emesos pels jutjats de Catalunya durant el 2011

Demarcacions	Tràmits			Sentències		
	<i>Català</i>	<i>Castellà</i>	<i>Total</i>	<i>Català</i>	<i>Castellà</i>	<i>Total</i>
Barcelona Ciutat	557.747	6.346.752	6.904.499	10.999	108.828	119.827
Barcelona Comarques	716.023	5.381.718	6.097.741	11.179	71.828	83.007
Girona	800.312	950.882	1.751.194	8.519	14.904	23.423
Lleida	238.212	616.909	855.121	2.932	8.816	11.748
Tarragona	61.738	1.558.280	1.620.018	997	21.523	22.520
Terres de l'Ebre	4.550	344.561	349.111	108	4.406	4.514
Total	2.378.582	15.199.102	17.577.684	34.734	230.305	265.039

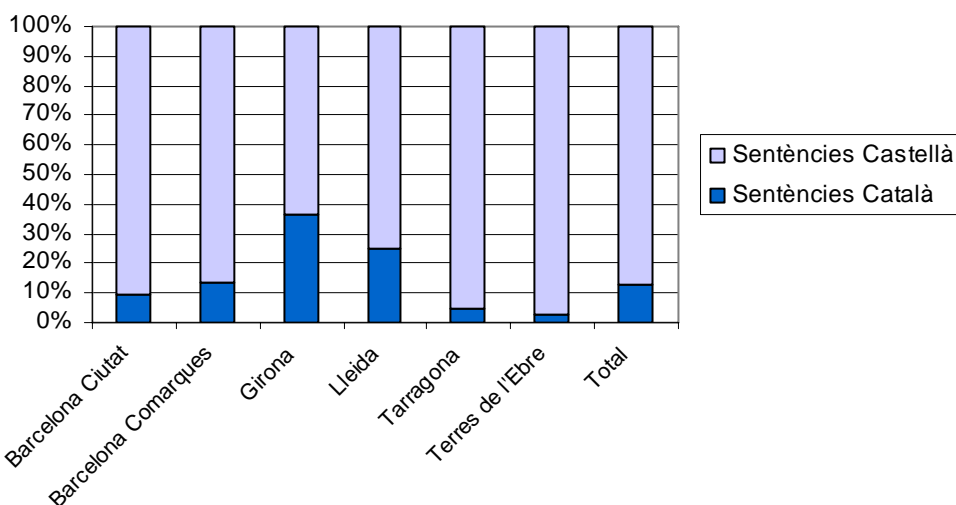
Percentatge d'ús de català i de castellà en les sentències i documents de tràmit emesos als jutjats el 2011

Demarcacions	Tràmits		Sentències	
	<i>Català</i>	<i>Castellà</i>	<i>Català</i>	<i>Castellà</i>
Barcelona Ciutat	8,08	91,92	9,18	90,82
Barcelona Comarques	11,74	88,26	13,47	86,53
Girona	45,70	54,30	36,37	63,63
Lleida	27,86	72,14	24,96	75,04
Tarragona	3,81	96,19	4,43	95,57
Terres de l'Ebre	1,30	98,70	2,39	97,61
Total	13,53	86,47	13,11	86,89

Percentatge de documents de tràmit emesos en català i en castellà l'any 2011

Percentatge de sentències emeses en català i en castellà l'any 2011

Ús del català en percentatge en els últims 5 anys a Catalunya

	2007	2008	2009	2010	2011
Doc. tràmit	17,01%	16,38%	15,28%	14,51%	13,53%
Sentències	16,77%	16,28%	15,96%	14,53%	13,11%

3.2. Dades d'ús del català desglossades per partit judicial corresponents a 2011

	Tràmits		Sentències	
	Català	Castellà	Català	Castellà

Jutjats de Barcelona i Ciutat de la Justícia i l'Hospitalet				
Barcelona i l'Hospitalet	8,08%	91,62%	9,18%	90,82%

Barcelona comarques				
Arenys de Mar	12,21%	87,79%	5,14%	94,86%
Badalona	0,11%	99,89%	0,40%	99,60%
Berga	97,90%	2,30%	83,55%	16,45%
Cerdanyola	0,31%	99,69%	0,41%	99,59%
Cornellà	0,48%	99,52%	0,71%	99,29%
Esplugues	1,11%	98,89%	0,42%	99,58%
Gavà	4,55%	95,45%	7,70%	92,30%
Granollers	5,98%	94,02%	6,48%	93,52%
Igualada	52,15%	47,85%	38,50%	61,50%
Manresa	34,57%	65,43%	38,60%	61,40%
Martorell	5,62%	94,38%	4,92%	95,08%
Mataró	4,94%	95,06%	13,43%	86,57%
Mollet	3,44%	96,56%	2,25%	97,75%
El Prat de Llob.	3,16%	96,84%	21,34%	78,66%
Rubí	3,00%	97,00%	2,55%	97,45%
Sabadell	8,50%	91,50%	8,69%	91,31%

	Tràmits		Sentències	
	Català	Castellà	Català	Castellà
Sta. Coloma Gr.	0,31%	99,69%	1,45%	98,55%
Sant Boi de Ll.	6,08%	93,92%	8,50%	91,50%
Sant Feliu de Ll.	6,28%	93,72%	10,40%	89,60%
Terrassa	19,39%	80,61%	25,89%	74,11%
Vic	61,24%	38,76%	62,85%	37,15%
Vilafranca P.	10,97%	89,03%	8,42%	91,58%
Vilanova i la G	9,21%	90,79%	11,91%	88,09%
Total BCN comarques	11,74%	88,26%	13,47%	86,53%

Jutjats de Girona				
Blanes	1,39%	98,61%	4,36%	95,64%
Figueres	52,18%	47,82%	31,16%	68,84%
Girona	41,58%	58,42%	37,35%	62,65%
La Bisbal d'Empordà	76,59%	23,41%	54,70%	45,30%
Olot	96,89%	3,11%	83,31%	16,69%
Puigcerdà	94,65%	5,35%	99,32%	0,68%
Ripoll	97,87%	2,13%	98,61%	1,39%
Sta. Coloma F.	54,62%	45,38%	41,53%	58,47%
S. Feliu Guíxols	18,94%	81,06%	11,44%	88,56%
Total Girona	45,70%	54,30%	36,37%	63,63%

Jutjats de Lleida				
Balaguer	65,44%	34,56%	54,14%	45,86%
Cervera	7,76%	92,24%	8,84%	91,16%

La Seu d'Urgell	16,51%	83,49%	22,43%	77,57%
Lleida	22,35%	77,65%	19,67%	80,33%
Solsona	94,13%	5,87%	99,55%	0,45%
Tremp	90,60%	9,40%	88,69%	11,31%
Vielha e Mijaran	5,28%	94,72%	0,46%	99,54%

Total Lleida	27,86%	72,14%	24,96%	75,04%
---------------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Jutjats de Tarragona

El Vendrell	6,93%	93,07%	6,31%	93,69%
Falset	0,14%	99,86%	7,11%	92,89%
Reus	6,98%	93,02%	10,25%	89,75%
Tarragona	0,57%	99,43%	1,18%	98,82%
Valls	10,82%	89,18%	8,70%	91,30%

Total Tarragona	3,81%	96,19%	4,43%	95,57%
------------------------	--------------	---------------	--------------	---------------

Jutjats de Terres de l'Ebre

Ampostà	0,31%	99,69%	0,35%	99,65%
Gandesa	2,90%	97,10%	1,45%	98,55%
Tortosa	1,70%	98,30%	3,55%	96,45%

Total	1,30%	98,70%	2,39%	97,61%
--------------	--------------	---------------	--------------	---------------

3.3 Ús del català per jurisdiccions a Catalunya

Dades absolutes

Àmbit	Documents de tràmit*			Sentències		
	Català	Castellà	Total	Català	Castellà	Total
Civil	717.948	6.354.230	7.072.178	8.112	77.204	85.316
Contenciós	123.644	652.784	776.428	1.919	12.270	14.189
Deganat	3.412	5.472	8.884	--	--	--
Instrucció	693.762	4.429.629	5.123.391	10.428	67.654	78.082
Menors	48.655	144.144	192.799	449	2.359	2.808
Mercantil	4.743	310.460	315.203	218	3.803	4.021
Penal	530.446	2.129.691	2.660.137	6.656	38.572	45.228
Registre General de Guàrdia	28.953	82.206	111.159	--	--	--
Social	226.992	875.861	1.102.853	6.952	28.443	35.395
Vigilància Penitenciària	27	214.625	214.652	--	--	--
Total	2.378.582	15.199.102	17.577.684	34.734	230.305	265.039

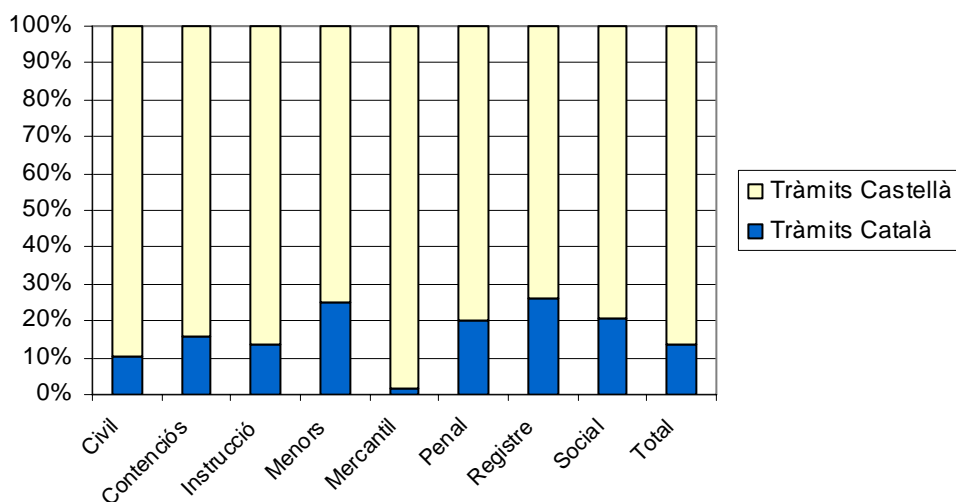
* Els *Documents de tràmit* són tots els documents, tret de les sentències, emesos per un òrgan judicial.

En percentatge

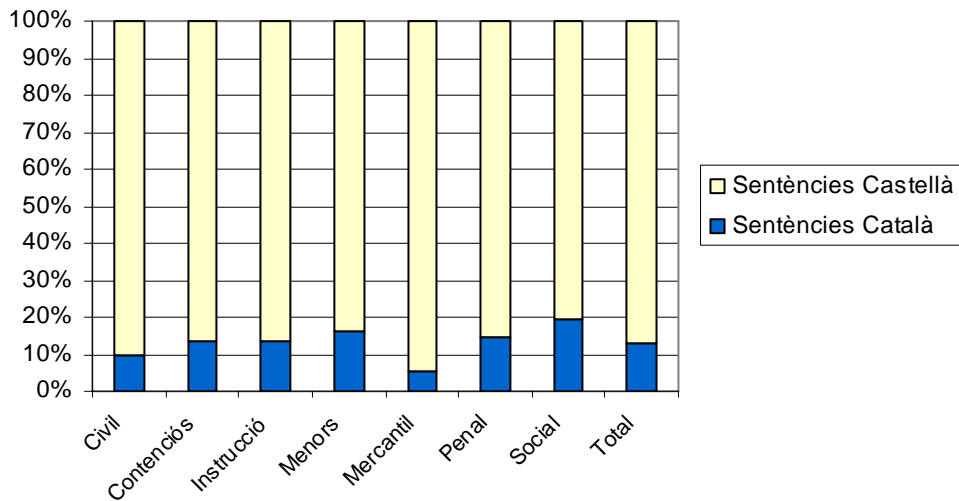
	Documents de tràmit*		Sentències	
	Català	Castellà	Català	Castellà
Civil	10,15%	89,85%	9,51%	90,49%
Contenciós	15,92%	84,08%	13,52%	86,48%
Deganat	38,41%	61,59%	--	--
Instrucció	13,54%	86,46%	13,36%	86,64%
Menors	25,24%	74,76%	15,99%	84,01%
Mercantil	1,50%	98,50%	5,42%	94,58%
Penal	19,94%	80,06%	14,69%	85,31%
Registre General de Guàrdia	26,05%	73,95%	--	--
Social	20,58%	79,42%	19,64%	80,36%
Vigilància Penitenciària	0,01%	99,99%	--	--
Total	13,53%	86,47%	13,11%	86,89%

* Els *Documents de tràmit* són tots els documents, tret de les sentències, emesos per un òrgan judicial..

Distribució, per jurisdiccions, de l'ús del català i del castellà en els documents de tràmit

Distribució, per jurisdiccions, de l'ús del català i del castellà en les sentències

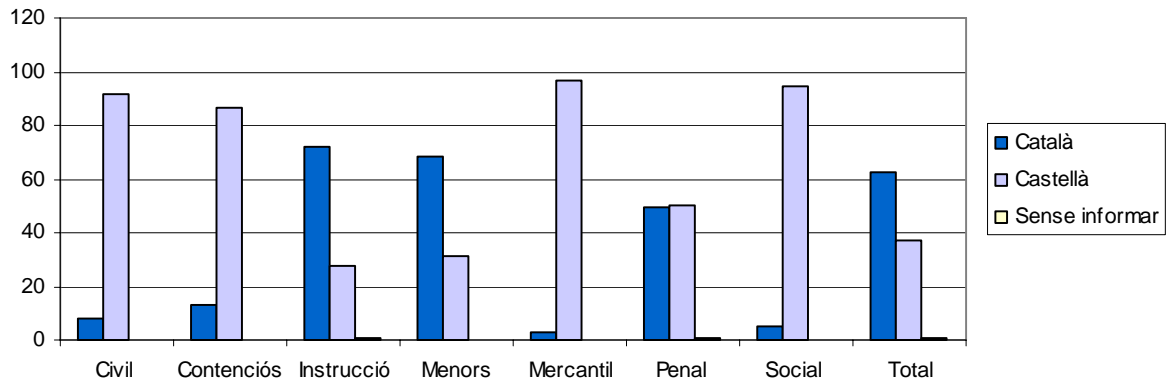
3.4 Dades de la llengua en què es presenta el document que inicia el procediment (demanda, denúncia, querella o recurs)

En valors absoluts

Jurisdicció	Català	Castellà	Sense informar	Total
Civil	34.537	390.964	1.245	426.746
Contenciós	3.313	22.067	20	25.400
Instrucció	1.427.831	542.150	7.990	1.977.971
Menors	5.724	2.615	1	8.340
Mercantil	367	11.860	14	12.241
Penal	62.427	63.488	511	126.426
Social	4.758	85.653	54	90.465
Total	1.538.957	1.118.797	9.835	2.667.589

En percentatge

Jurisdicció	Català	Castellà	Sense informar
Civil	8,09%	91,62%	0,29%
Contenciós	13,04%	86,88%	0,08%
Instrucció	72,19%	27,41%	0,40%
Menors	68,63%	31,35%	0,01%
Mercantil	3,00%	96,89%	0,11%
Penal	49,38%	50,22%	0,40%
Social	5,26%	94,68%	0,06%
Total	57,69 %	41,94%	0,37%

Bloc II. El tractament de la llengua en països plurilingües

1. L'Administració de justícia en països plurilingües

En general, l'estudi del dret comparat és útil com una primera referència que permet contextualitzar millor els problemes propis, orientar la recerca de propostes de millora i ampliar el ventall teòric de possibilitats en relació amb un context determinat. Si bé això no implica que del dret comparat se'n derivin solucions immediates a les qüestions plantejades pel dret intern, pot servir per a percebre més clarament, a partir del reflex extern, els factors condicionants de la realitat més propera.

Pel que fa al règim jurídic de les llengües en l'Administració de Justícia, el dret comparat permet observar una diversitat de solucions a l'hora de regular els drets, deures i usos lingüístics en aquest àmbit. Es tracta, en qualsevol cas, d'un sector que requereix d'una normativa que concreti el règim lingüístic general d'oficialitat lingüística en relació amb els factors específics que cal tenir en compte en l'ús de la llengua en l'àmbit judicial. En la regulació d'aquests factors no hi ha respostes unívocues dels estats i, fins i tot, pot existir una pluralitat de solucions en el marc d'un mateix estat compost, en relació amb les diverses realitats dels seus estats federats, regions, províncies o cantons. Tanmateix, l'anàlisi comparada permet extreure algunes claus que tendeixen a reiterar-se en els estats plurilingües. Entre aquests s'esmenten estats on el plurilingüisme té un reconeixement a nivell estatal o federal i territorial, o bé només en aquest segon nivell; i, pel que fa l'organització de la judicatura, models unitaris i d'altres on les entitats territorials tenen competències rellevants en l'àmbit judicial.

2. Els factors que cal tenir en compte en l'ús de la llengua a l'àmbit judicial

2.1. Determinació de la llengua del procediment

La qüestió a analitzar és com desenvolupen les seves activitats, des de la perspectiva lingüística, els òrgans judicials amb jurisdicció sobre un territori on existeix una pluralitat de llengües reconegudes en el pla constitucional o legal. Les regles que determinen la llengua del procediment constitueixen l'aspecte bàsic o central, en relació amb el qual es poden plantejar diverses variables: l'atribució de la facultat de tria de la llengua del procediment; la vinculació entre llengua de procediment i regles de competència jurisdiccional; o, fins i tot, el canvi de competència de l'òrgan jurisdiccional i la inhibició en el coneixement del plet per raons lingüístiques.

2.2. Drets lingüístics dels ciutadans a l'Administració de Justícia

En relació amb aquest factor, un aspecte clau és el dret material dels ciutadans a utilitzar una llengua oficial davant dels tribunals i a ser entès directament pels jutges o pel jurat corresponent. El reconeixement d'aquest

dret es troba generalitzat en els països analitzats i pot trobar el seu fonament jurídic en el principi d'oficialitat, el dret fonamental de defensa (especialment en l'àmbit penal) o la mateixa comprensió del model lingüístic general per part dels operadors jurídics i els poders públics.

2.3. Competència lingüística dels professionals de l'àmbit jurídic

La determinació de la competència lingüística necessària del personal al servei de l'Administració de Justícia constitueix un altre factor bàsic d'aquesta regulació normativa. De manera general es pot afirmar que en el dret comparat, a més del ja indicat dret d'ús dels justiciables, s'estableix el deure correlatiu per part dels poders públics d'exigir com a requisit per ocupar determinades places el coneixement i el domini de les dues llengües oficials. La garantia del compliment d'aquest deure dels poders públics s'articula de maneres diverses en funció del tipus d'organització de la judicatura. També hi influeix la distribució competencial aplicable a aquest sector, per bé que la competència federal o central sobre la matèria no impedeix establir regulacions diferenciades per als òrgans jurisdiccionals en determinades parts del territori estatal. També convé precisar que les prescripcions referents a la capacitació lingüística abasten no solament els jutges i magistrats membres del Poder Judicial, i el personal de suport als primers, sinó també els membres integrants del Ministeri Fiscal.

3. Alguns exemples: Suïssa, Finlàndia, Bèlgica i Canadà

3.1. Suïssa

A Suïssa, els cantons gaudeixen d'una autonomia considerable pel que fa a l'Administració de Justícia: determinen l'organització de les jurisdiccions civil i penal i administrativa (art. 122.2 i 123.2 Constitució Federal) i poden instaurar els seus propis tribunals. Per tant, respecte dels tribunals que depenen dels cantons, pel que fa a llengua del procediment, les autoritats judicials apliquen el dret federal i cantonal en les llengües oficials cantonals i d'acord amb el dret processal del cantó¹. Fins i tot en alguns casos la llengua de procediment és determinada en un nivell inferior al cantó, com ara el districte judicial, d'acord amb el principi de territorialitat ratificat en aquest àmbit per la jurisprudència del Tribunal Federal². Pel que fa a la capacitació lingüística, en els cantons bilingües de Friburg, Berna o Valais, en els tribunals que tenen jurisdicció sobre persones que poden utilitzar diverses llengües (siguin tribunals cantonals o de districte), es garanteix la capacitació lingüística dels jutges i el personal al servei de l'Administració de Justícia, per a prestar el servei en la llengua escollida pel ciutadà.

Només el Tribunal federal (TF) i el Tribunal federal de les assegurances (TFA), que constitueixen les més altes instàncies judicials del país, resten al marge de la competència cantonal (art. 191 CF). Ambdós tribunals s'han de pronunciar a partir de

¹ Per exemple, l'article 28 de l'Ordenança sobre l'organització i administració dels tribunals del cantó dels Grisons disposa que: "Les llengües que es poden utilitzar en els tribunals són les llengües nacionals d'acord amb la Constitució cantonal" (l'art. 3 de la Constitució dels Grisons diu que les llengües nacionals i oficials del cantó són l'alemany, el romanx i l'italià).

² Així succeeix, per exemple, en el cantó dels Grisons, on els tribunals de districte són responsables de determinar la llengua de procediment, que serà l'italià en la zona italianòfona.

documents i resolucions redactats en les diferents llengües oficials i poden dictar les seves resolucions en les quatre llengües oficials de l'Estat (inclòs el romanx, que gaudeix d'un estatut d'oficialitat asimètrica). El nomenament per l'Assemblea federal dels membres integrants d'aquests dos òrgans jurisdiccionals es regeix pels mateixos criteris. A banda d'assegurar la presència de dones (5 en el TF i 2 en el TFA), en l'elecció dels jutges es té en compte, no solament la seva competència, sinó també criteris lingüístics, polítics i de la regió de procedència³.

En aquests dos tribunals federals regeix el trilingüisme, amb un cert reconeixement del romanx: en primer lloc, els ciutadans suïssos tenen el dret d'utilitzar la seva llengua materna (si es correspon amb les llengües oficials) en la redacció de les demandes (art. 153 LOJ). Segonament, pel que fa a la llengua del procediment, la Llei sobre procediment civil federal designa les llengües nacionals com a llengües dels debats (art. 4 LPCF); mentre que la Llei sobre procediment penal fa referència a les llengües oficials (art. 97). Això significa que dins d'un mateix procés les parts poden utilitzar llengües diferents, amb el recurs, si cal, a la traducció. En tercer lloc, pel que fa a la llengua de les sentències, els tribunals les redacten, en el cas d'impugnacions de normes o actes (de dret públic, dret privat o dret penal), en la llengua de la decisió atacada, tot i que es preveuen excepcions per al cas que les parts parlin una altra llengua oficial (art. 37.3 OJF). Pel que fa a l'àmbit penal, el procediment es desenvolupa en la llengua de l'acusat, si coincideix amb alguna de les llengües oficials; i si hi ha diversos acusats o és dubtós decideix el president de la sala. L'advocat pot utilitzar la llengua oficial que prefereixi (art. 10 i 97 de la Llei federal de 15 de juny de 1934 sobre el procediment penal). La Constitució i el marc normatiu internacional imposen l'aplicació de regles especials sobre l'ús de les llengües quan estan en joc restriccions greus de la llibertat personal⁴. Això s'ha concretat per les autoritats judicials: el dret a l'assistència gratuïta d'un intèrpret s'ha referit a l'actuació davant els òrgans d'instrucció i d'enjudiciament i es reconeix també el dret a la traducció de les al·legacions escrites del procés necessàries per a l'organització de la defensa⁵; mentre que, en canvi, s'ha denegat l'extensió del dret a la traducció de la decisió (exclusió que ha estat criticada per un sector de la doctrina)⁶. Pel que fa al TFA, l'article 20 del seu reglament vincula la redacció de la sentència a la llengua d'instrucció del procés o bé a la llengua de la decisió atacada.

³ Pel que fa al TF, l'article 188.4 de la CF determina que "en escollir els jutges del Tribunal Federal, l'Assemblea Federal vetlla perquè les llengües oficials hi estiguin representades". Tanmateix, ni la Constitució ni cap llei precisen com s'ha de plasmar el repartiment lingüístic previst per l'art. 107 CF, que es fonamenta en una pràctica política consolidada.

⁴ Així, l'art. 31.2 CF ("Tota persona que es vegi privada de llibertat té el dret d'ésser promptament informada, en una llengua comprensible, de les raons d'aquesta privació i dels drets que l'assisteixen") i l'art. 5.2 de la CEDH exigeixen que tota persona detinguda sigui informada de les raons de la seva detenció en una llengua que compregui. En els processos de caràcter penal –en el sentit de l'art. 6.1 del CEDH– l'acusat té també el dret d'ésser assistit per un intèrpret, limitat a les audiències (art. 6.1.3.e CEDH i 14.3.f del Pacte de 1966 de l'ONU).

⁵ STF 118 la 462 ss (464).

⁶ STF 115 la 64 ss(65).

Pel que fa al Ministeri públic de la Confederació, el Fiscal general actua sota la direcció i supervisió del Govern (art. 14 de la Llei federal de 15 de juny de 1934 sobre procediment penal), el qual designa també un representant permanent del Fiscal general per cada regió lingüística. No es preveu cap exigència lingüística per ocupar el càrrec de Fiscal general, però de fet aquest ha de conèixer l'alemany i el francès i, si és possible, l'italià.

La situació del romanx es pot resumir dient que els tribunals accepten demandes, documents i al·legacions escrites en l'esmentada llengua i les tradueixen d'ofici i a càrrec de la Confederació. Això no implica, però, que el procés es mení en romanx (malgrat l'art. 4 LPCF). Les autoritats judicials resten també vinculades per l'obligació d'emprar el romanx quan notifiquen decisions a ciutadans d'expressió romanx, d'acord amb el nou art. 70 CF. El nou estatus constitucional del romanx s'ha traduït també en una jurisprudència contrària a la regulació cantonal que margina aquesta llengua: per una sentència del Tribunal Federal de 8 de juliol de 1999⁷ es declarà contrari a la llibertat de llengües i a les disposicions federals i cantonals sobre les llengües oficials l'art. 14 de l'Ordenança sobre l'organització del Tribunal administratiu cantonal que preveia que en les regions romanxes les decisions havien de ser redactades, en principi, en alemany. Aquesta jurisprudència s'aplica igualment a les regions italianòfones i té un abast general.

3.2. Bèlgica

La regulació lingüística es troba en la Llei de 15 de juny de 1935, relativa a l'ús de de les llengües en matèria judicial. Aquesta norma ha sofert al llarg del temps diverses modificacions, sense que s'hagin alterat els seus principis ordenadors bàsics. La base del sistema és la igualtat total entre el francès i el neerlandès; igualtat que tractarà d'estendre's després a l'ús de la llengua alemanya. La justícia continua essent, després del procés de federalització culminat l'any 1994, un àmbit de competència exclusiva de l'Estat. El manteniment d'aquest poder unitari en el marc d'un estat molt descentralitzat provoca certs desajustos i és objecte de reivindicacions competencials de la part flamenca. Tanmateix, la solució assolida l'any 1935 pel que fa a la qüestió lingüística ha permès, en certa mesura, un funcionament de la justícia adaptat a la coexistència de les diferents comunitats.

La Llei de 1935 fa referència principalment als processos dels ordres civil, mercantil (o comercial) i laboral. El principi bàsic és el de l'unilingüisme dels tribunals a Flandes (neerlandès), Valònia (francès) i dins la Regió de llengua alemanya. El procés es desenvolupa només en una llengua, coincidint amb la llengua de la regió lingüística on té la seu el tribunal. Així ho estableixen els articles inicials de la Llei:

“Davant de les jurisdiccions civils i mercantils de primera instància i dels tribunals de treball que tenen la seva seu a les províncies de Hainaut, de

⁷ ZGRG 3/1999 75 ss.

Luxemburg, de Namur i dins dels districtes de Nivelles, Lieja, Huy i Verviers, tot el procediment de caràcter contenciós es fa en francès” (art. 1).

“Davant de les jurisdiccions civils i mercantils de primera instància i dels tribunals de treball que tenen la seva seu a les províncies d’Anvers, de Flandes occidental, de Flandes oriental, de Limburg i del districte de Lovaina, tot el procediment es fa en neerlandès” (art. 2).

“Davant les jurisdiccions civils i mercantils de primera instància i del tribunal de treball que tenen tenen la seva seu en el districte d’Eupen, tot el procediment de caràcter contenciós es fa en alemany” (art. 2 bis).

La regla de base –excepte a Brussel·les– és que l’acte que inicia el procés ha d’estar redactat en francès, en neerlandès o en alemany, en funció de si l’advocat està domiciliat en la regió de llengua francesa, en la regió de llengua neerlandesa o en la regió de llengua alemanya. Això determina que el procediment es dugui a terme en aquesta llengua. Els magistrats, jutges i fiscals estan obligats a emprar la llengua del procediment. En les regions unilingües les parts poden escollir *in limine litis*, i sempre de comú acord, una llengua distinta de l’establerta per la llei, de manera que el jutge ha de ratificar-ho i enviar la causa a un tribunal del mateix nivell de l’altra regió lingüística designada per les parts.

Pel que fa a la situació de l’alemany, l’any 1988 es creava per llei el circuit judicial separat per a Eupen, amb la intenció de donar a l’alemany el mateix tractament que tenien el francès i el neerlandès en les seves àrees respectives. Si una persona que no viu a la Comunitat germanòfona vol que el procediment se segueixi en alemany, el cas es transfereix a la jurisdicció d’Eupen. L’ús d’interprets francès-alemany no és freqüent, tot i que està previst, ja que les audiències tenen lloc en la llengua escollida per les persones afectades.

En efecte, la legislació de 1935 permet a les parts personades, als inculpats i als testimonis de fer ús de la llengua que triïn en totes les seves observacions, declaracions i respostes, com també en els interrogatoris. Aquesta llibertat del ciutadà quant a l’ús de la llengua és independent de la llengua vehicular del tribunal i de la llengua del procediment.

Quant a la producció dels documents judicials, regeix també l’unilingüisme territorialitzat en les tres regions lingüístiques esmentades. Tots els actes del procediment han d’estar redactats en aquesta llengua (per exemple, la jurisprudència assejala que cal considerar nul el document d’iniciació del procediment en què les parts essencials estiguin redactades en una llengua diferent de la utilitzada en el conjunt de les actuacions), i els que s’hi incorporin i estiguin originàriament redactats en una altra llengua s’hauran de traduir. En l’ordre civil, les resolucions i les sentències es formulen en la llengua de procediment de la regió lingüística, excepte en el cas que el jutge decideixi una altra cosa.

El principi d'unilingüisme comporta que els jutges esdevenen unilingües a la regió francòfona o a la regió neerlandòfona. La Llei determina que l'opció al nomenament per a una funció judicial es vincula a la llengua de redacció del títol dels estudis de dret (per exemple, només poden nomenats a la part flamenca el qui van seguir estudis en neerlandès). Per a les jurisdiccions d'Eupen es preveu un sistema especial pel qual alguns magistrats han de justificar els seus coneixements d'alemany.

A la regió bilingüe de Brusel·les-Capital regeix un sistema particular de bilingüisme, que no afecta, però, l'unilingüisme de les actuacions judicials. Els tribunals d'aquesta regió han d'estar compostos per magistrats que tinguin expedit el títol en llengua francesa i per d'altres que tinguin el títol en llengua neerlandesa i, finalment, per d'altres de bilingües (que acreditin mitjançant un examen el coneixement aprofundit de la llengua diferent de la del seu títol). La Llei preveu que dos terços dels jutges han de ser bilingües (distribuïts entre 50 % flamencs i 50% valons). En la pràctica, en els tribunals de Brusel·les es cobreixen les places de jutges flamencs bilingües, però queden vacants una part de les places reservades als jutges valons bilingües, degut a la dificultat de les proves lingüístiques previstes. Davant les instàncies civils i mercantils, la tria de la llengua de l'acte que inicia el procés es deixa en mans del demandant si l'advocat està domiciliat al mateix districte de Brusel·les o no té domicili conegut a Bèlgica ; en canvi, si té el domicili en les regions unilingües s'ha de fer en francès o en neerlandès (hi ha la possibilitat de demanar un canvi de la llengua de procediment, que el jutge pot refusar motivadament –i sense recurs ulterior - si, d'acord amb els elements de la causa, observa que l'advocat té un coneixement suficient de la primera llengua). Les sentències i resolucions s'elaboren en francès i en neerlandès.

Pel que fa a l'àmbit penal, la Llei de 1935 conté previsions lingüístiques especials. En principi se segueix igualment la regla de l'unilingüisme territorialitzat i del règim de bilingüisme a Brussel·les. Ara bé, de la Constitució es desprèn que el processat ha de ser escoltat per un jutge que conegui la seva llengua i pot triar, per tant, la llengua de procediment. Si aquesta llengua no coincideix amb la de la regió lingüística on es troba, la competència jurisdiccional per conèixer del cas es trasllada als tribunals d'una altra regió lingüística (tot i que el jutge pot rebutjar el trasllat atenent a les circumstàncies de la causa). En el cas que el detingut no compregui la llengua del procediment pot demanar també la traducció –a càrrec de l'Estat- de les actes de les declaracions dels testimonis o demandants, dels informes dels experts, etc. També en els debats orals (quan no s'ha fet el trasllat a una altra regió lingüística) es posa a disposició del processat un intèrpret. Les resolucions i les sentències es formulen sempre en la llengua de procediment de la regió lingüística. Si l'inculpat està domiciliat en el districte de Brussel·les la llengua del procediment penal és la que el detingut ha fet servir en el decurs de la instrucció o bé es determina en funció de les circumstàncies de la causa, tot i que el detingut pot instar en qualsevol moment el canvi de

llengua. Pel que fa a les actes relatives a la investigació i constatació de delictes i altres infraccions, s'apliquen també els principis d'unilingüisme i territorialitat. La policia –responsable principal dels atestats- empra obligatòriament el francès a la regió francòfona, el neerlandès a la regió flamenca i l'alemany a la regió de llengua alemanya. Nogensmenys, les declaracions s'han de consignar en la llengua de la persona interrogada si qui ha fet l'atestat la coneix prou bé; en cas contrari cal recórrer a una traducció oficial.

En els tribunals superiors d'àmbit supraregional o federal la qüestió lingüística rep un tractament específic, d'acord amb la composició des del diferents òrgans jurisdiccionals.

- Tribunals d'apel·lació: Davant tots els tribunals d'apel·lació, el procés s'ha de seguir en la llengua de la sentència contra la qual es recorre utilització del francès i del neerlandès.

- Tribunal de Cassació : El procés se segueix igualment en la llengua de la sentència recorreguda. Es poden utilitzar les tres llengües oficials. Les resolucions d'aquest Tribunal es tradueixen a les altres llengües nacionals.

- Consell d'Estat: Composició paritària entre consellers francòfons i neerlandòfons. No se li aplica la regulació de la Llei 1935. Amb caràcter general, regeix la llengua del demandant com a llengua del procediment.

- Tribunal d'Arbitratge (Cour d'Arbitrage/ Arbitragehof): En la composició es respecta la paritat entre magistrats de parla francesa (6) i magistrats de parla neerlandesa (6) i la presidència s'exerceix alternativament per un francòfon i per un neerlandòfon. Té competència per resoldre els conflictes de competències que enfronten l'Estat, les comunitats i les regions i altres qüestions en matèria d'igualtat i respecte dels drets fonamentals. Pel que fa a la llengua de tramitació del procediment, regeix el criteri de la llengua del demandant (francès o neerlandès). Les sentències es publiquen en francès i en neerlandès.

3.3. El Canadà

La forma federal de l'Estat implica un repartiment de les competències entre la Federació i les províncies pel que fa a l'organització i el règim de funcionament dels tribunals de justícia⁸. D'aquesta manera, els òrgans jurisdiccionals de dependència provincial se subjecten al règim lingüístic específic de cada província. Diversament, els tribunals federals se subjecten a les previsions constitucionals (art. 133 BNA Act i art. 19.1 LC 1982, citats *supra*) i a les previsions de la Part III de la LLO ("Administració de justícia",

⁸ Amb tot, el sentit centralitzador del federalisme canadenc es manifesta aquí en la potestat del Govern federal de nomenar de forma discrecional el jutges dels tribunals superiors de les províncies(Art. 101 de la Llei constitucional de 1867 i Llei sobre el Tribunal Suprem, LRC 1985, ch. S-26).

art. 14-20) que despleguen el contingut de la doble oficialitat en aquest àmbit). Tot seguit s'examinen els aspectes principals d'aquesta regulació pel que fa al dret d'ús i a la llengua de les resolucions judicials:

- Dret d'ús de les llengües i garanties de comprensió per part dels òrgans judicials

L'article 14 LLO reitera la proclamació constitucional del dret d'utilitzar ambdues llengües oficials davant d'aquests tribunals:

“El francès i l'anglès són les llengües oficials dels tribunals federals; tota persona té el dret d'utilitzar una o altra llengua en tots els assumptes tramitats i en els actes procedimentals que en deriven”⁹.

El contingut del dret a la lliure expressió idiomàtica es precisa legalment pel que fa als testimonis que compareixen davant dels òrgans jurisdiccionals i mitjançant la previsió de la utilització –obligatòria o facultativa- de serveis d'interpretació. En aquest sentit, l'article 15 LLO disposa:

“(1) Correspon als tribunals federals vetllar perquè qualsevol testimoni que comparegui davant seu pugui ser escoltat en la llengua oficial de la seva elecció sense patir cap perjudici derivat del fet de no expressar-se en l'altra llengua oficial.

(2) Els correspon igualment vetllar, quan ho demani una part, perquè es proporcionin, especialment per a l'audiència dels testimonis, serveis d'interpretació simultània d'una llengua oficial a l'altra.

(3) Els tribunals federals poden també ordenar la prestació de serveis d'interpretació simultània d'una llengua oficial a l'altra, especialment per a l'audició de testimonis, si consideren que l'assumpte presenta un interès o importància per al públic o que és convenient fer-ho per a l'auditori”¹⁰.

⁹ Art. 14.1 LLO: “*Le français et l'anglais sont les langues officielles des tribunaux fédéraux; chacun a le droit d'employer l'une ou l'autre dans toutes les affaires dont ils sont saisis et dans les actes de procédure qui en découlent*”.

¹⁰ Art. 15 LLO: “(1) *Il incombe aux tribunaux fédéraux de veiller à ce que tout témoin qui comparait devant eux puisse être entendu dans la langue officielle de son choix sans subir de préjudice du fait qu'il ne s'exprime pas dans l'autre langue officielle.*

(2) *Il leur incombe également de veiller, sur demande d'une partie, à ce que soient offerts, notamment pour l'audition des témoins, des services d'interprétation simultanée d'une langue officielle à l'autre langue.*

(3) *Ils peuvent faire aussi ordonner que soient offerts, notamment pour l'audition des témoins, des services d'interprétation simultanée d'une langue officielle à l'autre s'ils estiment que l'affaire présente de l'intérêt ou de l'importance pour le public ou qu'il est souhaitable de le faire pour l'auditoire.*”

- La legislació federal conté també certes garanties per assegurar que els jutges que coneixen els diferents casos comprenen les llengües oficials que hi utilitzen per les parts. L'article 16 estableix en aquest respecte:

“Correspon als tribunals federals distints del Tribunal Suprem del Canadà la potestat de vetllar perquè la persona que coneix de l'assumpte:

- a) compregui l'anglès sense l'ajut d'un intèrpret si les parts han optat perquè l'assumpte es tramiti en anglès;
- b) compregui el francès sense l'ajut d'un intèrpret si les parts han optat perquè l'assumpte es tramiti en francès;
- c) compregui l'anglès i el francès sense l'ajut d'un intèrpret si les parts han optat perquè l'assumpte es tramiti en les dues llengües”¹¹.

L'apartat segon de l'article 16 precisa que aquesta norma resulta únicament aplicable en el marc de les funcions judicials (per tant, no en d'altres funcions assignades per les lleis als tribunals).

El Govern federal és habilitat per tal d'establir les normes de procediment preordenades a fer possible el compliment de les previsions precedents (art. 17 LLO)¹². Aquesta habilitació no abasta el Tribunal Suprem, el Tribunal Federal i Tribunal Canadenc de Finances, que s'autoregulen per garantir en el

¹¹ Art. 16.1 LLO: “*Il incombe aux tribunaux fédéraux autres que la Cour suprême du Canada de veiller à ce que celui qui entend l'affaire :*

a) comprenne l'anglais sans l'aide d'un interprète lorsque les parties ont opté pour que l'affaire ait lieu en anglais;

b) comprenne le français sans l'aide d'un interprète lorsque les parties ont opté pour que l'affaire ait lieu en français;

c) comprenne l'anglais et le français sans l'aide d'un interprète lorsque les parties ont opté pour que l'affaire ait lieu dans les deux langues.”

L'apartat 3 de l'art. 16 estableix que les garanties anteriors serien exigibles transcorreguts cinc anys de l'entrada en vigor de la llei.

¹² Art. 17.1 LLO: “*Le gouverneur en conseil peut établir, sauf pour la Cour suprême du Canada, la Cour fédérale et la Cour canadienne de l'impôt, les règles de procédure judiciaire, y compris en matière de notification, qu'il estime nécessaires pour permettre aux tribunaux fédéraux de se conformer aux articles 15 et 16”.*

seu interior el dret d'ús de les llengües oficials pels ciutadans i les garanties de comprensió per part dels òrgans judicials¹³.

Finalment, l'article 18 LLO recull un cas específic de fixació de la llengua de procediment per als processos civil en el que actua com a part el cap de l'Estat o una institució federal. La norma legal obliga aquestes institucions a seguir la llengua de procediment triada per les altres parts en el procés, excepte en els casos especificats on no es formalitza adequadament aquesta tria, en què les institucions federals utilitzaran la llengua més adequada en funció de les circumstàncies¹⁴.

- Llengua de les decisions judicials

La LLO regula de manera detallada del règim idiomàtic de les decisions judicials dels tribunals federals. En primer lloc, l'article 20.1 LLO determina que cal expedir les decisions definitives i els motius que les fonamenten simultàniament en les dues llengües oficials en dos supòsits: primer, si l'aspecte jurídic debatut presenta un interès o importància per al públic; i, segon, si els debats s'han desenvolupat, totalment o parcialment, en les dues llengües oficials, o bé els actes del procediment s'han redactat, totalment o parcialment, en les dues llengües oficials¹⁵. Amb tot, de l'apartat segon del mateix precepte es dedueix que -exceptuant els casos anteriors, els quals admeten igualment certes excepcions- la regla serà l'expedició en una llengua i la traducció posterior, dins un termini raonable, a l'altra. Pel que fa a aquest supòsit general es precisa que la decisió serà executòria des de la data de l'adopció de la primera versió¹⁶.

¹³ Art. 17.2 LLO: *“La Cour suprême du Canada, la Cour fédérale et la Cour canadienne de l'impôt peuvent exercer, pour leur propre fonctionnement, le pouvoir visé au paragraphe (1), sous réserve de l'agrément du gouverneur en conseil”*.

¹⁴ Art. 18 LLO: *“Dans une affaire civile à laquelle elle est partie devant un tribunal fédéral, Sa Majesté du chef du Canada ou une institution fédérale utilise, pour les plaidoiries ou les actes de la procédure, la langue officielle choisie par les autres parties à moins qu'elle n'établisse le caractère abusif du délai de l'avis l'informant de ce choix. Faute de choix ou d'accord entre les autres parties, elle utilise la langue officielle la plus justifiée dans les circonstances.”*

¹⁵ Art. 20. (1): *“Les décisions définitives - exposé des motifs compris - des tribunaux fédéraux sont simultanément mises à la disposition du public dans les deux langues officielles :*

- a) si le point de droit en litige présente de l'intérêt ou de l'importance pour celui-ci;*
- b) lorsque les débats se sont déroulés, en tout ou en partie, dans les deux langues officielles, ou que les actes de procédure ont été, en tout ou en partie, rédigés dans les deux langues officielles.”*

¹⁶ Art.20 (2): *“Dans les cas non visés par le paragraphe (1) ou si le tribunal estime que l'établissement au titre de l'alinéa (1)a) d'une version bilingue entraînerait un retard qui serait préjudiciable à l'intérêt public ou qui causerait une injustice ou un inconvénient grave à une des parties au litige, la décision -exposé des motifs compris- est rendue d'abord dans l'une des langues officielles, puis dans les meilleurs délais dans l'autre langue officielle. Elle est exécutoire à la date de prise d'effet de la première version”*.

El legislador ha establert un règim especial, amb caràcter derogatori de les previsions anteriors, per a les decisions orals (art. 20.3)¹⁷.

Una precisió final de l'article 20.4 LLO, que contribueix a precisar el caràcter d'aquest règim de bilingüisme, és que l'incompliment de les disposicions lingüístiques no afecta directament la validesa de les decisions judicials¹⁸.

3.4. Finlàndia

En el marc de l'article 17 CF, que garanteix la igualtat del finès i el suec, l'ús de les llengües en l'àmbit judicial és regulat per la Llei 423/2003 i per altres disposicions legislatives sectorials relatives a la justícia i a àmbits relacionats. Les disposicions normatives citades assenyalen que el finès i el suec són les llengües reconegudes davant dels tribunals de Finlàndia, des dels de primera instància fins als tribunals superiors d'àmbit estatal. D'acord amb el model lingüístic general, la llengua d'ús dels tribunals amb jurisdicció limitada a part del territori es vincula amb la o les llengües del districte (unilingüe o bilingüe);¹⁹ mentre que en els tribunals d'àmbit estatal regeix plenament el principi de personalitat com a inspirador de la regulació lingüística establerta.

Per tant, d'acord amb el que estipula la Llei 423/2003, totes les persones tenen garantit el dret constitucional d'utilitzar la seva pròpia llengua, sigui el finès o el suec, davant dels tribunals de justícia d'àmbit estatal, i les autoritats han de facilitar a la persona que ha de comparèixer en una causa o un assumpte l'oportunitat de ser escoltada en la seva pròpia llengua (art. 2). Aquest dret es reconeix amb independència de que la persona conegui també l'altra llengua nacional, igual com succeeix amb el reconeixement del dret a intèrpret (art. 18) o del dret a obtenir la sentència i altres documents derivats del procés judicial en la llengua de la persona (art 19). Tanmateix, la necessitat de sol·licitar-lo sorgirà només en el cas que, d'acord amb les regles de determinació de la llengua de procediment, una de les parts es trobi en un procés davant tribunal estatal seguit en una llengua nacional distinta de la seva.

En efecte, la fixació dels criteris de determinació de la llengua de procediment en els diferents àmbits jurisdiccionals segueix el principi de personalitat. Pel que fa als processos judicials de caràcter administratiu, l'article 13 estableix que preval la llengua de la part.²⁰ Pel que fa als processos penals, l'article 14 prioritza com a

¹⁷ Art. 20.3 LLO: *“Les paragraphes (1) et (2) n'ont pas pour effet d'interdire le prononcé, dans une seule langue officielle, d'une décision de justice ou de l'exposé des motifs”.*

¹⁸ Art. 20.4 LLO: *“Les décisions de justice rendues dans une seule des langues officielles ne sont pas invalides pour autant.”*

²⁰ Art. 13 Llei 423/2003: *“1. The provisions of Section 12 on the language of proceedings in administrative matters apply to the language of proceedings in administrative judicial procedure. 2. In administrative litigation before a bilingual court in a matter where the parties are an authority and a private individual, the language of the private individual is used as the language of proceedings. If all the parties are authorities, the language of the authority that has initiated the matter is used, unless with regard to the rights and interests of the opposing party the use of the other language is justified.”*

llengua de procediment la llengua de l'acusat.²¹ En els assumptes de caràcter civil, l'article 15 fixa com a llengua de procediment la llengua de les parts²², i l'article 16 estén el mateix criteri als assumptes civils no contenciosos²³. És important assenyalar que, d'acord amb l'article 17, la llengua de procediment en els recursos davant el Tribunals d'Apel·lació o el Tribunal Suprem, la competència del qual s'estén a tot el territori, és condicionada per la llengua utilitzada en el nivell jurisdiccional inferior, d'acord amb els criteris anteriorment establerts. Tanmateix, s'estableix a possibilitat que el tribunal superior esculli una altra llengua (nacional) en atenció als drets i interessos de les parts.

En ordre a garantir els drets lingüístics dels ciutadans en l'àmbit de la justícia, els jutges estatals han de posseir un perfecte domini de la llengua majoritària i també s'exigeix una coneixença oral i escrita (certificada) de la segona.²⁴ En el marc de la renovació legislativa general de principis del segle actual, la Llei sobre nomenaments judicials (*Act on Judicial Appointments*, 205/2000) s'ha reformat per a Llei 1202/2003 per tal d'incloure el requisit del coneixement del finès i el suec. No és possible concedir exempcions pel que fa als requisits formals de qualificació dels jutges, inclosa la qualificació lingüística. El Ministeri de Justícia para especial atenció a la capacitació lingüística dels jutges i dedica esforços importants a millorar les seves competències lingüístiques organitzant cursos de llengua sueca.²⁵

²¹ Art. 14 Llei 423/2003: "1. *In criminal cases before bilingual local courts the language of the defendant is used as the language of the proceedings. If the defendants speak different languages or if the defendant speaks a language other than Finnish or Swedish, the court decides on the language of the proceedings with regard to the rights and interests of the parties. If the language cannot be decided on this basis, the language of the majority in the court district is used.*"

²² Art. 15 Llei 423/2003: "1. *In civil cases before bilingual local courts the language of the parties is used as the language of the proceedings. If the parties speak different languages and cannot agree on the language to be used, the court decides on the language of the proceedings with regard to the rights and interests of the parties. If the language cannot be decided on this basis, the language of the majority in the court district is used.*"

²³ Art. 16 Llei 423/2003: "1. *What is provided in Section 15 applies also to non-contentious civil cases and to the consideration of other than criminal and civil cases in a local court.*

2. *If there is only one party in the case, the language of the applicant is used in a bilingual court and what is provided in Section 15(2) applies in a unilingual court.*"

²⁴ Sobre els coneixements lingüístics requerits als jutges, la Llei 424/2003 (art. 6.2) remet a la Llei 205/2000, sobre nomenaments judicials.

²⁵ El requisit de coneixement del suec també s'inclou en altres reformes legals relatives a les normes reguladores dels diversos òrgans jurisdiccionals: **Act amending section 6 of the Act of Courts of Appeal (Act 1203/2003); Act amending the District Court Act (Act 1204/2003); Act amending section 2a of the Supreme Administrative Court Act (1205/2003); Act amending the Administrative Courts Act (1206/2003); Act amending section 4 and 5 of the Insurance Court Act (1207/2003); Act amending section 6 of the Act of Labour Courts (1208/2003); Act amending the Market Court Act (1209/2003); Act amending the Military Court proceeding Act (1210/2003); Act amending the Act on the processing of Appeal of the Decisions of the National Board of Patents and Registration (1211/2003).**

La legislació lingüística finlandesa també garanteix els drets lingüístics en relació amb el finès i el suec en les etapes prèvies al procés judicial, mitjançant la regulació de l'activitat d'investigació preliminar i de la fiscalia.²⁶ En aquest sentit, s'entén que per assegurar els drets lingüístics és essencial que la persona pugui utilitzar la seva pròpia llengua des del començament dels procediments. D'acord amb la Llei d'investigacions criminals (Criminal Investigations Act, 449/1987, reformada l'any 2004), en el procés penal aquest dret abasta des de la investigació preliminar duta a terme per la policia fins a l'estudi dels càrrecs pel ministeri fiscal. Així, els interrogatoris, que normalment es duen a terme per la policia, s'han de realitzar en la llengua de la persona, sigui en finès o en suec. La finalitat és assegurar que la persona sigui adequadament compresa, la qual cosa és essencial per a la seva protecció legal. L'article 39 de la Llei 449/1987 també determina l'obligació de les autoritats de proporcionar els serveis d'un intèrpret en el cas que la persona interrogada no sigui capaç de respondre en la llengua que, conforme a la Llei sobre llengües, seria la normalment emprada davant d'aquestes autoritats. En aquest àmbit, segons la informació del Ministeri de Justícia, els drets lingüístics de la població finesa són assegurats sense dificultats. En canvi, no succeeix el mateix amb els drets lingüístics de la població suecoperlant en les actuacions de la policia i del sistema judicial.²⁷ S'han assajat estratègies diverses per assegurar la competència lingüística de la fiscalia.²⁸ El servei de la fiscalia es distribueix entre l'Oficina del Fiscal General, com a autoritat superior de la fiscalia, i les unitats locals de la fiscalia (la majoria de les quals en cooperació entre diverses entitats locals, formant 16 entitats cooperatives, a més de Helsinki com a entitat separada, de manera que s'asseguri que en gairebé totes hi hagi un fiscal competent en suec). D'acord amb la Llei sobre el Ministeri Públic (Act on Public Prosecutors 199/1997), el Fiscal General pot, si és necessari en emanar una ordre d'acusació o processament, decidir que un fiscal amb un bon coneixement del suec porti un cas penal en suec en el districte judicial del tribunal de districte on actua normalment aquest fiscal. També des de l'any 2004 s'ha incrementat l'ensenyament del suec dins les unitats de la fiscalia.²⁹

²⁶ L'article 14.3 de la Llei 423/2003 estableix: "*The provisions in subsections 1 and 2 on courts apply as appropriate also to prosecutorial authorities. The Preliminary Investigation Act (449/1987) contains more detailed provisions on the language to be used in preliminary investigation.*"

²⁷ *Refort of the Government...* (2009), cit., p. 50-51.

²⁸ Vegeu el tercer Informe sobre l'aplicació a Finlàndia de la Carta europea de les llengües regionals o minoritàries, p. 42 (<http://www.coe.int>).

²⁹ Existeix un sistema de formació per als joves fiscals, que té la finalitat de proporcionar informació i instruccions per a preparar-los per a les seves funcions. Al mateix temps, el sistema permet valorar la preparació dels fiscals en formació per a incorporar-se de forma permanent al servei de la fiscalia. Per exemple, l'any 2004 hi havia 24 participants, i el coneixement del suec es va tenir en compte en seleccionar dos fiscals amb bona competència lingüística: un va ser destinat a un districte amb majoria suecòfona i l'altre a Helsinki (Tercer Informe sobre l'aplicació..., cit., p. 42).